

การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน

Development of Tourism in a Secondary City on The Andaman Sea Coast

อนุสรณ์ ประพันธ์¹

Anusorn Praphan¹

¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

¹Faculty of Political Science, Western University

E-mail: Anusorn131982@Gmail.com¹

Received: 2025-7-29; Revised: 2025-10-27; Accepted: 2025-10-31

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ บุคลากรในภาคเอกชนและภาคประชาชน ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวเมืองรอง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้อมูลสภาพพื้นที่ท่องเที่ยวเมืองรองชายฝั่งทะเลอันดามันมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวจำนวนน้อยเกิดจากหลายปัจจัย สภาพพื้นที่เมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันเนื่องจากเป็นพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมืองต้องนั่งรถและลงเรือเพื่อเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ด้วยโครงสร้างพื้นฐานเช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ที่ยังไม่ได้มาตรฐานรวมถึงการจัดสรรงบประมาณที่ไม่ทั่วถึงในบางพื้นที่ซึ่งเป็นอุปสรรคในการท่องเที่ยว ความเชื่อมโยงของสภาพพื้นที่เมืองรองเมื่อเมืองหลักเกิดความแออัดของนักท่องเที่ยว สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองซึ่งมีพื้นที่ติดกันในบางจังหวัดให้มีสภาพเทียบเท่าหรือใกล้เคียงเมืองหลักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมีเพิ่มขึ้นในอนาคต 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาในบริบทของภาวะผู้นำจำเป็นต้องพิจารณาหลายด้านร่วมกันเนื่องจากเมืองรองมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากเมืองหลักเช่น ทรัพยากรจำกัด โครงสร้างพื้นฐานไม่สมบูรณ์ และความสามารถในการแข่งขันต่ำกว่า การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนที่ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ปัญหาการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่ขาดประสิทธิภาพ ส่งผลกระทบต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเมืองรองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับผู้นำท้องถิ่นขาดการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ในการติดตามผลการดำเนินงานต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันโดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการบูรณาการสิ่งดึงดูดใจ การคมนาคม ความสะดวกและปลอดภัย ระบบสาธารณสุขพัฒนาแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ ไฟฟ้าและโทรคมนาคมในแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกการบริการที่ได้มาตรฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี การสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรภาครัฐ ประชาชนและผู้ประกอบการอย่างมีประสิทธิภาพและ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันให้เกิดความยั่งยืนได้

คำสำคัญ: เมืองรอง, ประสิทธิภาพ, การบูรณาการ, พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน, การท่องเที่ยว

Abstract

This research aims to study concepts, 1) To study the tourism conditions of the secondary cities on the Andaman coastal cities. 2) To study the factors that are important for the development of tourism in the Andaman coastal cities. 3) To study the guidelines for developing tourism in the Andaman coastal cities. It is qualitative research that collects data by studying document. In-depth interviews and focus group discussions with key informant, including: Personnel of government agencies, personnel in the private sector and the public sector Experts and academics involved in implementing tourism policies in secondary cities.

The results of the research found that. 1) Information on the condition of tourist areas in the secondary cities on the Andaman coast. There are a small number of tourists due to many factors. The condition of the urban area on the Andaman coast is because it is a remote area from the city. Travelers must travel by car and boat to reach tourist attractions. The infrastructure such as roads, electricity, and tap water are not up to standard, including inadequate budget allocation in some areas, which is an obstacle to tourism. The connectivity city areas when the main city is overcrowded with tourists can develop secondary city tourist attractions which are adjacent to each other in some provinces to be at the same level or similar to the main city to accommodate the expected increase in tourists in the future.

2) Factors affecting development in the context of leadership need to be considered in conjunction with each other as secondary cities have unique characteristics that differ from primary cities such as limited resources, incomplete infrastructure and lower competitiveness.

Public and private sector participation still lacks personnel with expertise in providing services to tourists. Problems with ineffective public and private sector participation affect the growth of the tourism industry in secondary cities in the Andaman coastal area. Cooperation between the public and local leaders lacks continuous communication in order to effectively and efficiently follow up on various operations. 3) Guidelines for developing tourism in the Andaman coastal cities by developing infrastructure, integrating attractions, transportation, convenience and safety, and public utilities, developing drinking water sources, electricity and telecommunications in tourist attractions to meet standards. Standard facilities and services, community participation of natural resources, including the preservation of culture and traditions, creating a balance between development and conservation of nature, effective collaboration between government personnel, citizens, and entrepreneurs, and publicizing tourist attractions can promote sustainable tourism in secondary cities on the Andaman coast.

Keywords: Secondary cities, Efficiency, Integration, The Andaman Sea coast, Tourism

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทและความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก การพัฒนาระดับการท่องเที่ยวรวมถึงโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และการส่งเสริมระบบสาธารณสุขไปทั่วเพื่อสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566) โดยประเทศไทยมีความพร้อมด้านฐานทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงาม

ฐานทรัพยากรทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่น่าสนใจ และฐานทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพ ล้วนสร้างความเป็นไปได้ในการนำมาปรับใช้การพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญ (การท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศทั้งในเมืองหลักและเมืองรอง โดยมีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวเมืองรองที่สำคัญ อาทิ การลดหย่อนภาษีแก่นักท่องเที่ยว การยกเว้นภาษีกรณีจัดอบรมสัมมนาในจังหวัดพื้นที่เมืองรอง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองต่างๆโดยนักท่องเที่ยวขยายตัวไปทั่วทุกจังหวัด

ประเทศไทยมีการแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ เพื่อช่วยให้สามารถเข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นภายในกรอบพื้นที่รวมทั้งหมด แต่การแบ่งภูมิภาคอาจทำให้เกิดการสับสนขึ้นได้เนื่องจากการแบ่งนั้นกระทำได้หลายวิธีแล้วแต่วัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ประโยชน์ และเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการแบ่งก็จะแตกต่างกันสุดแต่ว่าจะเป็นวิธีการของหน่วยงานใด หรือนักวิชาการสาขาใด สำหรับงานจัดทำอัครานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ของราชบัณฑิตยสถานยึดถือตามการแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้อาศัยเกณฑ์ในด้านลักษณะภูมิประเทศเป็นสำคัญ แต่ก็นำลักษณะทางด้านภูมิอากาศ วัฒนธรรมด้านเชื้อชาติ ภาษา และความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบโดยแต่ละพื้นที่มีสถานที่ท่องเที่ยว ที่ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติให้ความสนใจหลายแห่งโดยเฉพาะภาคใต้ ที่มีเนื้อที่ติดชายฝั่งทะเลทั้ง ๒ ด้าน คือ ด้านชายฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดีย และอีกด้านชายฝั่งทะเลอ่าวไทย เป็นน่านน้ำที่อยู่ในทะเลจีนใต้ มหาสมุทรแปซิฟิก (สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (อ่าวไทยฝั่งตะวันออก, จังหวัดระยอง), 2551) และมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่หลากหลาย ทั้งทะเล ภูเขา แม่น้ำ ป่าไม้ ธรรมชาติ วัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิตพื้นบ้านที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างให้ความสนใจเดินทางมาเที่ยวทางภาคใต้ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้มากถึงหลักล้านล้านบาทต่อปี (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ปัจจุบันประเทศไทยมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองอย่างแพร่หลาย เนื่องจากต้องการกระจายรายได้ไปสู่จังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือจากจังหวัดหลัก ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถทำมาหากินที่บ้านเกิดตนเองได้ หากรายได้จากสิ่งที่จังหวัดนั้น ๆ มีหรือจุดเด่นของจังหวัดนั้น ๆ รวมถึงการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่จึงเกิดเป็นนโยบายการทำการประชาสัมพันธ์ให้กับจังหวัด อื่น ๆ โดยเริ่มจากจังหวัดที่ลักษณะเฉพาะตัว มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่น่าสนใจ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ ไม่เหมือนที่อื่น มีความสวยงาม แปลกใหม่ มาทำการประชาสัมพันธ์ก่อน เพราะมีความเป็นไปได้สูงที่การประชาสัมพันธ์จังหวัดเหล่านี้จะประสบความสำเร็จ จึงเกิดเป็นนโยบายการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเมืองรองมากมาย

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ส่งเสริม “การท่องเที่ยวเมืองรอง” อย่างแพร่หลาย เพื่อกระจายรายได้สู่จังหวัดนอกเมืองหลัก ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถสร้างรายได้จากทรัพยากรและเอกลักษณ์ท้องถิ่นของตนเอง เช่น วัฒนธรรม ประเพณี หรือภูมิทัศน์เฉพาะถิ่น นโยบายดังกล่าวปรากฏในรูปของมาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองรอง 55 จังหวัด และโครงการ “ชิมช้อปใช้” เพื่อกระตุ้นการบริโภคและการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ (ไทยรัฐออนไลน์, 2562; สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2562) อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่สำคัญคือ การกระจุกตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในเมืองหลัก ส่งผลให้เมืองรองมีการพัฒนาในระดับต่ำกว่า ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน งบประมาณ และการลงทุนของภาคเอกชน ปรากฏการณ์นี้สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียม (Uneven Development Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมักเกิดการกระจุกตัวของทรัพยากรในบางพื้นที่ ขณะที่พื้นที่อื่นถูกทิ้งให้พัฒนาอย่างช้า (Smith, 1984) และยังสอดคล้องกับ แนวคิดศูนย์กลางและขอบนอก (Core-Periphery Model) ของ Friedmann (1966) ที่อธิบายว่าพื้นที่ศูนย์กลาง (Core) จะมีการพัฒนาในระดับสูงเนื่องจากได้รับทรัพยากรและการลงทุนมากกว่า ขณะที่พื้นที่ขอบนอก (Periphery) จะมีการพัฒนาน้อยกว่า ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างภูมิภาค ดังนั้น สถานการณ์ที่การท่องเที่ยวของไทยกระจุกตัวอยู่

ในเมืองหลักอย่างภูเก็ต กระบี่ และพังงา ขณะที่เมืองรองอย่างสตูล ตรัง และระนองกลับถูกกลืนเลหายทางการพัฒนา จึงสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจและโครงสร้างเชิงพื้นที่ตามกรอบแนวคิดดังกล่าว ปัจจุบันห้องพักรกว่า 65% ของทั้งประเทศกระจุกอยู่ในเมืองหลัก ทำให้ธุรกิจในเมืองรองมีจำนวนจำกัด การลงทุนใช้เวลาคืนทุนยาวนานกว่า ส่งผลกระทบโดยตรงต่อรายได้และศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น (ลงทุนแมน, 2566)

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา และเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองรองให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเมืองรอง พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรอง พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรอง พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและความหมายของเมืองรอง (Secondary Cities)

เมืองรอง หมายถึง เมืองที่ไม่ได้เป็นศูนย์กลางหลักด้านเศรษฐกิจ การปกครอง หรือการท่องเที่ยว แต่มีศักยภาพในการเติบโต และสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเลือกได้ (กรมการท่องเที่ยว, 2563) เมืองรองมักมีความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ และวิถีชีวิตชุมชนที่ยังคงความดั้งเดิม ซึ่งเป็นจุดขายสำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย เมืองรองถือเป็นพื้นที่ที่ช่วยกระจายรายได้จากเมืองหลักสู่ภูมิภาค และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

2. แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวตกอยู่กับคนในชุมชน และสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาว (UNWTO, 2015) การวางแผนอย่างรอบด้าน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของแนวคิดนี้ ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนยังต้องคำนึงถึงความสามารถในการฟื้นตัวของพื้นที่ท่องเที่ยวเมื่อเผชิญวิกฤติ เช่น ภัยธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ความสามารถในการปรับตัวของแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resilience) ที่เน้นให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถปรับตัวและฟื้นคืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Prayag, 2020)

3. องค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resources): เช่น ธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure): ระบบคมนาคม ที่พัก ระบบสาธารณูปโภค การตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Marketing): การประชาสัมพันธ์ การสร้างแบรนด์ การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation): ให้คนในพื้นที่มีบทบาทในการบริหารจัดการนโยบายและแผนพัฒนา (Tourism Policy and Planning): กรอบการดำเนินงานจากภาครัฐและท้องถิ่น (Inskip, 1991; Gunn, 2002) นอกจากนี้ แนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ยังมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณค่าการท่องเที่ยวของเมืองรอง โดยเฉพาะในมิติของการสร้าง

มูลค่าเพิ่มจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การนำอัตลักษณ์อาหารพื้นบ้าน ศิลปะ และหัตถกรรมมาสร้างผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ (UNCTAD, 2018)

4. ศักยภาพการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามัน

พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ได้แก่ จังหวัดสตูล ตรัง ระนอง ฯลฯ มีความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น เกาะหลีเป๊ะ เกาะมุกต์ เกาะพยาม ที่มีความงดงามทางธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบคือ ความขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยังไม่สะดวก การขาดบุคลากรคุณภาพในภาคการบริการ และขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (ทศพล ทองคำ, 2561) ชายฝั่งทะเลอันดามันครอบคลุมจังหวัดระนอง ตรัง และสตูล ซึ่งแต่ละจังหวัดมีศักยภาพและปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนี้

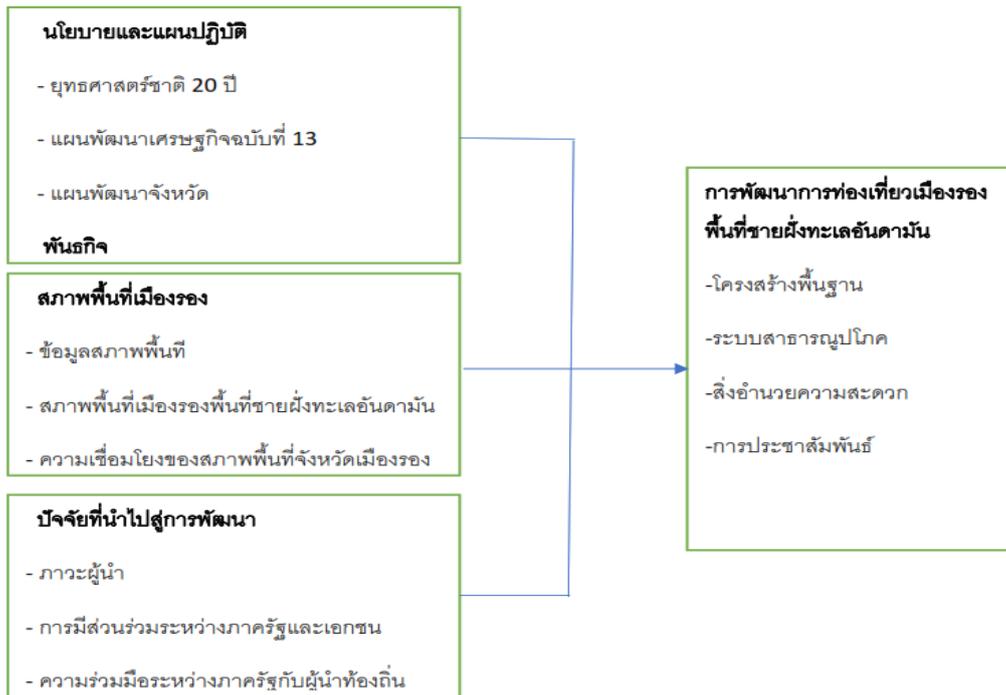
จังหวัดระนอง มีจุดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น บ่อน้ำพุร้อน อุทยานแห่งชาติแหลมสน และเกาะพยาม แต่ยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงเส้นทางคมนาคม โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2563) นอกจากนี้ ระนองยังประสบปัญหาด้านขยะทะเลจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและเรือประมงซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่ง (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2564)

จังหวัดตรัง เป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าเมืองรองอื่น ๆ ในภาคใต้ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น เกาะมุกต์ เกาะกระดาน และถ้ำมรกต อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการท่องเที่ยวในช่วงหลังเริ่มส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของวิถีชีวิตชุมชนชายฝั่ง (จุฑารัตน์ พรหมพงษ์, 2562) นอกจากนี้ ปัญหาการท่องเที่ยวในฤดูกาลเดียว (seasonal tourism) ทำให้รายได้ไม่มั่นคงตลอดปี

จังหวัดสตูล มีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม โดยเฉพาะบริเวณเกาะหลีเป๊ะและอุทยานธรณีโลกสตูล (Satun UNESCO Global Geopark) ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ (UNESCO, 2018) อย่างไรก็ตาม สตูลยังเผชิญความท้าทายด้านการจัดการนักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถของพื้นที่ (overtourism) และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางทะเลจากภาวะโลกร้อน (ศิริพร มะลิทอง, 2564)

จากการเปรียบเทียบ พบว่า ทั้งสามจังหวัดมีจุดร่วมคือ ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม แต่แตกต่างกันในระดับความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการจัดการการท่องเที่ยว จังหวัดตรังมีศักยภาพเชิงระบบสูงกว่า ขณะที่ระนองและสตูลมีจุดแข็งด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาเมืองรองในพื้นที่อันดามันจึงควรยึดแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควบคู่กับการเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัว (resilience) เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต และควรประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการต่อยอดคุณค่าเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าสูง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเป็น 3 วิธี คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) 3) สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Observercen)-not-participant) มีรายละเอียดดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่กลุ่มงานยุทธศาสตร์จังหวัดละ 1 คน จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดละ 1 คน จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดละ 1 คน จำนวน 3 คนรวมทั้งสิ้น 9 คน 2) กลุ่มภาคเอกชน ได้แก่บริษัทท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศจังหวัดละ 1 คน จำนวน 3 คนผู้ประกอบการที่พักโรงแรมในพื้นที่จังหวัดละ 1 คน จำนวน 3 คนรวมทั้งสิ้น 6 คน 3) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ ได้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดละ 1 คน จำนวน 3 คนกลุ่มองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดละ 1 คน จำนวน 3 คนรวมทั้งสิ้น 6 คน

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยเป็น กลุ่มภาคประชาชน ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยการสนทนากลุ่มเป็นการสนทนาอภิปรายโต้ตอบอย่างอิสระระหว่างสมาชิกในกลุ่มตามประเด็นที่กำหนด สมาชิกทุกคนในกลุ่มเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารภายในกลุ่ม และผู้วิจัยจะทำหน้าที่ในการเป็นผู้ดำเนินการ (moderator) ให้เกิดการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมสนทนา การคัดเลือกประชาชนในพื้นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คัดเลือกจากประชาชนในพื้นที่ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะประกอบด้วยขั้นตอน ทั้งหมด 8 ส่วน โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ส่วนที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง
- ส่วนที่ 2 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- ส่วนที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการศึกษา
- ส่วนที่ 4 สร้างเครื่องมือวิจัย
- ส่วนที่ 5 นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุง
- ส่วนที่ 6 นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและ ปรับปรุง
- ส่วนที่ 7 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวม
- ส่วนที่ 8 ข้อเสนอแนะ

คำถามที่ตั้งในแบบสัมภาษณ์ ได้ไปทำการทดสอบ (pre-test) ความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) ในแต่ละข้อ โดยทำการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) ให้ครอบคลุมข้อมูลที่ ต้องการทำการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัย จะทดลองไปสัมภาษณ์กับกลุ่มที่ไม่ได้คัดเลือก ทั้ง 3 กลุ่ม ๆ ละ 2 คน เพื่อนำมาพัฒนาคำถาม ความเข้าใจใน คำถามและทำการปรับปรุงแก้ไขคำถาม ให้การสัมภาษณ์มีความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง ด้วยการ วิเคราะห์ความเที่ยงตรงของคำถาม และคำตอบของผู้ตอบได้ถูกต้องตรงประเด็น และเพื่อให้มีความน่าเชื่อถือ (reliability) ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงและนำไปใช้ในการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกแยกแยะและจัดหมวดหมู่ของข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการแบบพรรณนา และ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Descriptive and Analytical Analysis) เพื่อที่จะตอบคำถามที่ตั้งไว้ โดยวิเคราะห์จาก ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัญหา อุปสรรคและผลกระทบ นอกจากนี้ยัง ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมาทำการสังเคราะห์หาค่าเฉลี่ย เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่ละเอียด มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ทราบข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive random) เนื่องจากผู้ ศึกษา มีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลา การศึกษา จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) คือการสัมภาษณ์ โดยกำหนดตัวผู้ตอบเป็นการเฉพาะเจาะจง เพราะผู้ตอบเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับ ความต้องการของผู้ ศึกษา ซึ่งบุคคลประเภทนี้ เรียกว่า “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ” อันเป็นการเลือก ตัวอย่างที่ ผู้ ศึกษาได้ดำเนินการพิจารณาเลือกตัวอย่างด้วยตนเองเพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการ วิจัยเชิงคุณภาพมาดำเนินการประมวลผลเพื่อศึกษาข้อมูล

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดประเด็นในการสอบถาม
- 3) กำหนดรูปแบบสอบถาม
- 4) สร้างแบบสอบถามตามประเด็นและรูปแบบคำถามที่กำหนด
- 5) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity)
- 6) นำผลจากข้อ 5 มาปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสอบถามฉบับจริง
- 7) พิจารณาปรับข้อคำถามมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
- 8) พิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้แก่ กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบกับความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล

3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่างๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่ การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะไม่ใช้ ข้อมูลตัวเลข แต่จะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่มี “รายละเอียด” และ “ลึก” และมีการอ้างอิงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหรือข้อมูลทางเอกสารดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Research) และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ (Document Research) จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผลซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณานำไปสู่ คำตอบในการศึกษาและสรุปตามหลักวิชาการประกอบการเขียนรายงาน เพื่อชี้ให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปจากหนังสือ เอกสารวิชาการต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วารสาร บทความ และสืบค้นข้อมูลจาก Internet เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) วิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการศึกษาวิธี การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่แน่นอน (Structured Interview) ในการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้างขึ้นไว้ล่วงหน้าเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็น การสอบถามแบบปลายเปิดและใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

1. สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ดังนั้นข้อมูลโดยการสนทนาสรุปได้ว่า ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ทั่วไป เกาะหลีเป๊ะตั้งอยู่ในตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอ เมืองสตูล จังหวัดสตูล ทางตอนใต้ของประเทศไทยประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามเป็นเกาะเล็กๆ มีพื้นที่โดยรวม 3 ตารางกิโลเมตรนักท่องเที่ยวจะเข้ามาท่องเที่ยวช่วงเดือนตุลาคม-เมษายน เป็นส่วนใหญ่เพราะเป็นช่วงปลอดจากลมมรสุม ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่า ประกอบอาชีพและเศรษฐกิจ ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง โดยการวางอวน ดักไซ ลากอวน เป็นหลัก รายได้เฉลี่ยต่อคน/ต่อวัน ประมาณ 165 บาท สัตว์น้ำที่จับได้มีกลุ่มพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อในพื้นที่ สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่น้อย การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติยังอยู่ในระดับต่ำเพราะคนในพื้นที่ยังคงดำเนินชีวิตแบบพื้นบ้านจึงไม่สนใจที่จะศึกษาเรื่องภาษาต่างถิ่น การเข้ามาเที่ยวในพื้นที่ยังคงมีความซับซ้อนต้องนั่งรถลงเรือหลายต่อเพื่อที่จะเข้ามาถึงพื้นที่ท่องเที่ยว การรักษาความปลอดภัยโดยตำรวจในพื้นที่ร่วมกับตำรวจอาสาและชุดรักษาความสงบของหมู่บ้านระบบสาธารณสุขปึกอก มีเพียงบางพื้นที่เท่านั้นที่

ได้รับกระแสไฟฟ้าตลอด 24 ชั่วโมงเนื่องจากเป็นกระแสไฟฟ้าที่ผลิตขึ้นเองด้วยเครื่องปั่นไฟ ระบบน้ำประปา เป็นปัญหาของประชาชนบนเกาะตลอดมาเพราะถึงหน้าแล้งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอสามารถใช้งาน สัญญาณโทรศัพท์ได้บางพื้นที่แต่ที่พิกส่วนใหญ่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้บริการ หอน้ำสาธารณะในพื้นที่มีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวที่พบเจอการเดินทางเข้ามายังพื้นที่ทำได้โดยทางเรือเพียงทางเดียว การติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานราชการโดยผ่านผู้นำชุมชน การท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติโดยมีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางทะเลและทางบกมีโรงแรม รีสอร์ทไว้อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่บริการสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจคือหาดซันไรส์ หาดซันเซ็ท เกาะหินงาม อุทยานแห่งชาติเกาะตะรุเตา เกาะไข่ เป็นต้น

2. สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ดังนั้นข้อมูลโดยการสนทนาสรุปได้ว่า ความร่วมมือของประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ เป็นไปด้วยดีเนื่องจากการลงพื้นที่เพื่อสอบถามปัญหา รวมถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตลอดจนลงพื้นที่จัดฝึกอบรมให้ความรู้ในด้านต่างๆให้แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศน์ทางทะเลรวมถึงความสำคัญในการดูแลรับผิดชอบในการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติต่างๆในพื้นที่ให้คงอยู่สู่รุ่นลูกหลาน ให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าแก่สินค้าและบริการต่างๆ การดูแลรักษาความสะอาดสถานที่ท่องเที่ยว เนื่องจากมีพื้นที่น้อยจึงต้องรวบรวมขยะทั้งหมดขนลงแพขนาดใหญ่และนำไปทิ้งบนฝั่งเดือนละ 2 ครั้ง ครั้งละประมาณ 300 ตัน ซึ่งขยะส่วนใหญ่เกิดจากนักท่องเที่ยวและสิ่งปลูกสร้างวัสดุเหลือใช้ต่างๆค่าใช้จ่ายยานพาหนะในการเดินทางเข้ามาแหล่งท่องเที่ยว เมื่อนั่งรถประจำทางไปยังท่าเรือปากบาราจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมคนละ 20 บาทและค่าเก็บขยะคนละ 20 บาท ค่าโดยสารเรือคนละ 450 บาทและเมื่อถึงเกาะหลีเป๊ะหากต้องการเที่ยวชมเกาะต่างๆใกล้เคียงสามารถเช่าเหมาเรือตกประมาณลำละ 1,500 บาท เพื่อเที่ยวชมบรรยากาศรอบๆเกาะและเกาะใกล้เคียงผู้ประกอบการโรงแรมที่พักโรงแรมที่พักให้ความสนใจในการรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี มีห้องพักหลายราคาแตกต่างกันออกไป โดยราคาที่พักบนเกาะหลีเป๊ะมีตั้งแต่หลักร้อยถึงหลักหมื่นขึ้นอยู่กับบรรยากาศ ความสะดวกสบายทำเลที่ตั้ง จุดชมวิว รวมถึงการให้บริการของโรงแรมที่พักนั้นๆ

3. สรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ดังนั้นข้อมูลโดยการสนทนาสรุปได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการทรัพยากรที่อยู่อาศัยเศรษฐกิจและสังคม การสร้างภาคีเครือข่ายคณะกรรมการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลค้นหาศักยภาพ ต้นทุน ปัญหาและแนวทางแก้ไข การทำกิจกรรมตามแผนงานสร้างคนทำงานรุ่นใหม่ที่จะร่วมกันสานงานต่อเนื่อง-การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เทียบเท่าเมืองหลัก การประชาสัมพันธ์จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ปลูกจิตสำนึกแก่ประชาชนในพื้นที่ การรักษาความสะอาด การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติโดยไม่ทำลายธรรมชาติและระบบนิเวศ สร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การรักษาความปลอดภัย การให้การศึกษาค้นคว้ามาตรฐานแก่ประชาชนในพื้นที่ การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาในส่วนของเมืองรอง

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปราย ตามลำดับดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จะเห็นได้ว่าประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์ เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกับหลายประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน ส่งผลให้มีการขยายตัวของการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เกิดการลงทุนของเอกชนในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ ประเทศไทยจึงต้องมีมาตรการเตรียม

ความพร้อมของทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อรักษาชื่อเสียงและเพิ่มบทบาทสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวชั้นนำระดับโลกอย่างยั่งยืนโดยคงไว้ซึ่ง อัตลักษณ์ของอันดามัน และการรักษาสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันประเทศไทยในพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันเป็นเมืองที่มีสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติจำนวนมากให้ความสนใจในเมืองหลัก เช่น จังหวัดภูเก็ต,จังหวัดกระบี่ และจังหวัดพังงา รวมถึงเมืองรอง จังหวัดระนอง ,จังหวัดสตูล และจังหวัดตรัง ซึ่งแต่ละจังหวัดมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์สวยงามแตกต่างกันออกไป แต่ด้วยการสื่อสาร ทศนิยมภาพ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการ งบประมาณพัฒนาจากภาครัฐและการสนับสนุนรวมถึงความร่วมมือจากภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่ ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เมืองหลัก ได้แก่ ภูเก็ต กระบี่ และพังงา มีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้าไปเป็นจำนวนมากเมืองถึงฤดูท่องเที่ยว หรือที่เรียกว่า ไฮซีซั่น จนทำให้การท่องเที่ยวเกิดการกระจุกตัวแคบในเมืองหลัก แม้แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยเองส่วนใหญ่ก็ยังมองว่าการท่องเที่ยวเมืองหลักได้รับการบริการด้านสาธารณูปโภคและด้านอื่นๆที่ดีกว่า ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจเลือกที่จะท่องเที่ยวเมืองหลักอย่าง ภูเก็ต กระบี่ และพังงา มากกว่าที่จะเข้ามาท่องเที่ยวเมืองรองอย่าง สตูล ตรัง และ ระนอง ทำให้เศรษฐกิจเมืองรองยิ่งย่ำแย่ และด้วยภาคเอกชนที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศต่างสนใจที่จะลงทุนธุรกิจในเมืองหลัก จึงทำให้เกิดระยะห่างในการพัฒนาเมืองหลักและเมืองรองมากขึ้น ด้วยปัจจัยงบประมาณในการใช้จ่ายเพื่อพัฒนาบุคลากรและเมือง เนื่องจากรายได้ที่แตกต่างกันในแต่ละจังหวัด ปัจจุบันห้องพักกว่า 65% ของทั้งประเทศ กระจุกตัวอยู่แต่ในเมืองหลัก เมื่อภาพออกมาแบบนี้ทำให้ธุรกิจที่พักในเมืองรองก็มีจำนวนน้อยลงไปด้วย เพราะการลงทุนใช้ระยะเวลาในการคืนทุนนานกว่า ส่งผลต่อผลกำไรของธุรกิจ โรงแรมโดยตรง (ลงทุนแมน, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิศักดิ์ พงษ์ศรี (2560) พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อสร้างระบบนิเวศการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชพงษ์ อ่อนแก้ว (2564) ศึกษาการพัฒนาเกาะมุก จังหวัดตรัง พบว่า การพัฒนาที่เน้นอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นและสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ให้กับคนในพื้นที่

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากผลการศึกษาพบว่า นโยบายสาธารณะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นกรอบแนวทางที่รัฐบาลกำหนดเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ความเข้าใจในความหมายและมิติของนโยบายสาธารณะจึงเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดและวิเคราะห์นโยบายที่มีประสิทธิภาพ ตามแนวคิดของ Ira Sharkansky (1970) ได้ให้นิยามนโยบายสาธารณะว่าเป็น กิจกรรมที่กระทำโดยรัฐบาล ซึ่งครอบคลุมการจัดการศึกษา สวัสดิการ การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนพิธีกรรมของรัฐ เช่น การเฉลิมฉลองวันสำคัญต่าง ๆ แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นนโยบายสาธารณะเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวัน (routines) ของรัฐบาลที่สะท้อนการดำเนินงานเพื่อสาธารณประโยชน์ อย่างไรก็ตาม Thomas R. Dye (1984) ได้ขยายความหมายให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยระบุว่านโยบายสาธารณะหมายถึง “สิ่งที่รัฐบาลเลือกจะกระทำหรือไม่กระทำ” ซึ่งนอกจากจะรวมถึงกิจกรรมของรัฐแล้ว ยังให้ความสำคัญกับการตัดสินใจของรัฐบาลในการ “ไม่ดำเนินการ” บางอย่าง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางบวกและทางลบ ตัวอย่างเช่น การที่รัฐบาลเลือกไม่ใช้นโยบายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี อาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และลดโอกาสในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ แนวคิดของ Dye จึงมีความครอบคลุมและสะท้อนความเป็นจริงทางสังคมได้ดีกว่าแนวคิดของ Sharkansky ในทำนองเดียวกัน James E. Anderson (1994) ได้ให้ทัศนะว่านโยบายสาธารณะเป็น “แนวทางการปฏิบัติที่มีเป้าหมายชัดเจน” ซึ่งแตกต่างจากเพียงการตัดสินใจหรือเจตจำนงของรัฐบาล เพราะนโยบายสาธารณะต้องปรากฏในรูปของการกระทำจริง โดยมีผู้ปฏิบัติที่รับผิดชอบต่อผลลัพธ์อย่างชัดเจน และมุ่งแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม เมื่อพิจารณาโดยรวมจะเห็นว่า แนวคิดของนักวิชาการทั้งสามสะท้อนให้เห็นความสำคัญของนโยบายสาธารณะในฐานะ “เครื่องมือของรัฐ” ที่กำหนดทิศทางการพัฒนา

ประเทศ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ซึ่งต้องอาศัยการตัดสินใจของภาครัฐในการจัดสรรทรัพยากร การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน การที่รัฐบาล “เลือกจะกระทำ” หรือ “ไม่กระทำ” สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ล้วนส่งผลต่อการเติบโตของภาคการท่องเที่ยวทั้งสิ้น ดังนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ความเข้าใจเชิงลึกในความหมายของนโยบายสาธารณะตามแนวคิดของ Sharkansky (1970), Dye (1984) และ Anderson (1994) จะช่วยให้การกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐมีความครอบคลุม มีเป้าหมายที่ชัดเจน และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรอง พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ผู้วิจัยจึงขอสรุปข้อค้นพบดังนี้ ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันซึ่งสอดคล้องกับ ศรีธัญญา ศรีทอง (2564) ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมและแรงจูงใจในการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรม และแรงจูงใจในการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทย และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้อยเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้อย เป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยเดินทางมายังชุมชนตลาดน้อย มักเดินทางมากับเพื่อน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการถ่ายภาพ ชมงานสตรีทอาร์ต พิพิธภัณฑ์ชุมชนตลาดน้อย เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับคามนิยมมากที่สุดในชุมชน และนักท่องเที่ยวต้องการกลับมาเที่ยวชุมชนซ้ำอีก แรงจูงใจในการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้อยทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ยกเว้นด้านสถานภาพและชื่อเสียงอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้อยเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนตลาดน้อยมีการรวมกลุ่มกันในการจัดการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ มรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตผ่านกิจกรรมภายในชุมชน แต่ยังมี การจัดการระบบการท่องเที่ยวของชุมชนที่ยังไม่ชัดเจน เช่นเดียวกับ Ingkadijaya, (2018) ทำการศึกษาแรงจูงใจในการเดินทางของการท่องเที่ยวแบบครอบครัว เกี่ยวกับกิจกรรมของครอบครัวในจุดหมายปลายทางและความแตกต่าง ของการเลือกกิจกรรมของครอบครัวตามประเภทของแรงจูงใจในการเดินทาง โดยการท่องเที่ยว แบบครอบครัวมีแรงจูงใจ 2 ประการ คือ ต้องการหลีกเลี่ยงชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อ และการแสวงหาแรงจูงใจของครอบครัว เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น ผลการวิจัย พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในการเลือกกิจกรรมตามครอบครัวที่มีแรงจูงใจต่างกัน โดยมี นัยสำคัญสองประการ ประการที่หนึ่ง คือ การท่องเที่ยวแบบครอบครัวเปรียบเหมือนการหลบหนี ชั่วคราวจากงานประจำ เพื่อการเริ่มต้นกิจวัตรประจำวันให้มีชีวิตชีวา ต้องได้รับการอำนวยความสะดวกจากการมีนโยบายวันหยุดสำหรับพนักงานและวันหยุดของเด็กนักเรียน เพื่อที่จะได้มีโอกาสใช้เวลาวันหยุดร่วมกันและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับสมาชิกในครอบครัว ประการที่สอง คือ ครอบครัวที่ชอบท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทำกิจกรรมท่องเที่ยวพิเศษต้องการให้ปรับสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวให้เข้ากับความต้องการของครอบครัว โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัยและความสะดวกสบาย และสอดคล้องกับงานของ Dimova (2015) ทำการศึกษาแรงจูงใจในการเดินทางของกลุ่มมิลเลนเนียล และกิจกรรมที่ต้องการภายในจุดหมายปลายทาง โดยการศึกษาเปรียบเทียบของอเมริกาและสหราชอาณาจักร ผลการศึกษพบว่า กลุ่มมิลเลนเนียลชาวอเมริกันและชาวอังกฤษได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีความสัมพันธ์กันในด้านแรงจูงใจในการเดินทางและความพึงพอใจในกิจกรรม จุดหมายปลายทาง ปัจจัยจูงใจที่สำคัญที่สุดสำหรับทั้งคู่ คือ การผ่อนคลาย ความต้องการหลีกเลี่ยง จากความธรรมดาและความปรารถนาที่จะสัมผัสประสบการณ์การใช้ชีวิตที่แตกต่าง ทั้งสอง สัญชาติเห็นพ้องกันว่ากิจกรรมที่น่าสนใจที่สุด คือ การลิ้มลองอาหารท้องถิ่นและไปเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว แม้ว่าจะมีความคล้ายคลึงกันมาก แต่การศึกษาในปัจจุบันพบความแตกต่าง มากมายเกี่ยวกับแรงจูงใจและความชอบของกิจกรรม ระหว่างเชื้อชาติ เพศ และผู้ตอบ แบบสอบถามที่มีภูมิหลังที่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

1. **องค์ความรู้ด้านสภาพการท่องเที่ยวของเมืองรอง** ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเมืองรองมีศักยภาพเฉพาะตัว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม วิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่ยังคงความเป็นธรรมชาติ 2) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึง เช่น ระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า น้ำประปา การคมนาคม และการสื่อสารที่ยังไม่ครอบคลุม มีผลกระทบโดยตรงต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว และยังคงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) อุปสรรคด้านภาษาและทักษะบริการของประชาชน ในพื้นที่ เช่น การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติยังอยู่ในระดับต่ำ เพราะคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศหรือทักษะการบริการ

2. **องค์ความรู้ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว** ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนและนโยบายสาธารณะ เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ 2) กิจกรรมส่งเสริมความรู้ในชุมชน เช่น การอบรมเกี่ยวกับระบบนิเวศ การจัดการทรัพยากร การแปรรูปสินค้า และการดูแลสถานที่ท่องเที่ยว ช่วยให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่น 3) ปัญหาขยะจากนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยเฉพาะในพื้นที่เกาะที่มีข้อจำกัดด้านการขนส่งและพื้นที่ทิ้งขยะ

3. **องค์ความรู้ด้านแนวทางการพัฒนา** ได้แก่ 1) การพัฒนาแบบบูรณาการหลายมิติ ซึ่งครอบคลุมทั้งโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการจัดสรรงบประมาณ สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่สามารถดำเนินการเฉพาะภาคใดภาคหนึ่งได้ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน 2) การสร้างภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนา โดยเฉพาะในรูปแบบ "คณะทำงานร่วมรุ่นใหม่" ที่จะช่วยสานต่อแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและทันสมัย โดยใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องมือหลัก 3) การประชาสัมพันธ์ควบคู่กับการอนุรักษ์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนในพื้นที่ และสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวด้านความปลอดภัย การบริการ และความสะอาดสบาย 4) แรงจูงใจการท่องเที่ยวของกลุ่มเป้าหมาย ที่สะท้อนจากงานวิจัยสนับสนุน ได้แก่ ความต้องการสัมผัสธรรมชาติ เรียนรู้วัฒนธรรม การสร้างสัมพันธ์ในครอบครัว และประสบการณ์ใหม่ ๆ เป็นต้น

สรุป

แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยการประมวลและวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ในพื้นที่เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล, เกาะมุก จังหวัดตรัง และเกาะพยาม จังหวัดระนอง ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญตามแนวชายฝั่งทะเลอันดามัน โดยสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ ได้แก่ 1) **เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล** แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการทรัพยากรที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ และสังคม การสร้างภาคีเครือข่ายโดยมีคณะทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเพื่อค้นหาศักยภาพ ต้นทุน ปัญหา และแนวทางการแก้ไข การดำเนินกิจกรรมตามแผนงานและสร้างคณะทำงานรุ่นใหม่เพื่อสานต่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น 2) **เกาะมุก จังหวัดตรัง** แนวทางการพัฒนาเน้นการออกนโยบายที่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน โดยอาศัยความร่วมมือจากนักวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน พร้อมส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน รวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ การสร้างจิตสำนึกในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างความเชื่อมั่นในด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างเท่าเทียม 3) **เกาะพยาม จังหวัดระนอง** แนวทางการพัฒนามุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ การลง

พื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน การส่งเสริมด้านการศึกษา ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจของพื้นที่ ในส่วน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
- 2) ควรศึกษาการทำงานร่วมกันในรูปแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน
- 3) ควรศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับชุมชน โดยลงพื้นที่เพื่อค้นหาอุปสรรค พร้อมวางแผนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ
- 4) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2563). *แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมเมืองรองเพื่อการท่องเที่ยว พ.ศ. 2563–2567*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2564). *รายงานสถานการณ์ขยะทะเลและการจัดการทรัพยากรทางทะเลชายฝั่งประเทศไทย*. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). *แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น*. กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *รายงานสถิติและแนวโน้มการท่องเที่ยวประเทศไทยประจำปี 2566*. สำนักงานนโยบายและแผนการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กองส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2565). *การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน*. ค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568, จาก <http://www.tel.or.th>
- การท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). *ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2550). *การเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จุฑารัตน์ พรหมพงษ์. (2562). ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชุมชนชายฝั่งจังหวัดตรัง. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา*, 15(2), 45–59.
- ณัฐพงษ์ อ่อนแก้ว. (2564). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเกาะมุก จังหวัดตรัง. *วารสารวิจัยทางวิชาการ*, 9(2), 88–99.
- ทศพล ทองคำ. (2561). *การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). *มาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง 55 จังหวัด*. ค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2568, จาก <https://www.thairath.co.th>
- ลงทุนแมน. (2566). *65% ของห้องพักทั่วประเทศกระจุกอยู่ที่เมืองหลัก*. ค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2568, จาก <https://www.longtunman.com>

- ศรีัญญา ศรีทอง. (2564). *พฤติกรรมและแรงจูงใจในการท่องเที่ยวชมชนตลาคน้อย กรุงเทพมหานคร ของนักท่องเที่ยวชาวไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพร มะลิทอง. (2564). การจัดการนักท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล. *วารสารภูมิสารสนเทศและสิ่งแวดล้อม*, 8(3), 112–128.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). (2563). *แนวทางการพัฒนาเมืองรองภาคใต้เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. ทีดีอาร์ไอ.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (อ่าวไทยฝั่งตะวันออก, จังหวัดระยอง). (2551). *สารานุกรมทะเลไทย*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2562). *รายงานผลการดำเนินโครงการ “ชิมช้อปใช้” ระยะที่ 1*. กระทรวงการคลัง.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานการพัฒนาเมืองรองเพื่อการกระจายรายได้* อย่างยั่งยืน. สศช.
- สุทธิศักดิ์ พงษ์ศรี. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*, 14(1), 25–40.
- Anderson, J. E. (1994). *Public policymaking* (3rd ed.). Houghton Mifflin.
- Dimova, L. (2015). *Millennial travel motivations and activities: A comparative study between the U.S. and U.K.* (Master's thesis, University of Derby). ProQuest Dissertations Publishing.
- Dye, T. R. (1984). *Understanding public policy* (5th ed.). Prentice-Hall.
- Friedmann, J. (1966). *Regional development policy: A case study of Venezuela*. MIT Press.
- Gunn, C. A. (2002). *Tourism planning: Basics, concepts, cases* (4th ed.). Routledge.
- Inkadijaya, R. (2018). The motivation of family travel and its impact on destination activity preferences. *Journal of Tourism Studies*, 30(2), 45–59.
- Inskip, E. (1991). *Tourism planning: An integrated and sustainable development approach*. Van Nostrand Reinhold.
- Prayag, G. (2020). Time for reset? COVID-19 and tourism resilience. *Tourism Review International*, 24(2–3), 179–184.
- Sharkansky, I. (1970). *Public administration: Policy-making in government agencies*. Markham.
- Smith, N. (1984). *Uneven development: Nature, capital and the production of space*. Basil Blackwell.
- UNCTAD. (2018). *Creative economy outlook: Trends in international trade in creative industries*. United Nations.
- UNESCO. (2018). *Satun UNESCO Global Geopark*. Retrieved from <https://en.unesco.org/global-geoparks/satun>
- UNWTO. (2015). *Sustainable development of tourism: Conceptual definition*. Retrieved October 15, 2024, from <https://www.unwto.org>
- World Bank. (2020). *Thailand: The potential of secondary cities for inclusive tourism development*. Retrieved October 15, 2024, from <https://www.worldbank.org>